

بررسی تطبیقی وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان

در مقایسه با استانداردهای ایفلا

صفورا میرکی^۱

دکتر سید علی اکبر فامیل روحانی^۲

دکتر مظفر چشمه سهرابی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۸/۸

چکیده

هدف: تحقیق حاضر با هدف بررسی تطبیقی وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان در مقایسه با استانداردهای ایفلا انجام گرفته است.

روش شناسی: روش تحقیق توصیفی و اطلاعات این تحقیق از طریق پرسشنامه، مشاهده، و مصاحبه تلفنی با مسئولان کتابخانه‌ها گردآوری شده است.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها، بیانگر نارسایی در ابعاد گوناگون کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از جمله ساختمان و فضای فیزیکی، مجموعه کتابخانه‌ها، و تعداد مراجعین است. کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر نیروی متخصص در سطح پایین تری نسبت به استانداردهای ایفلا قرار دارند. نتایج کلی پژوهش حاکی از آن است که سطح کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از استانداردهای ایفلا پایین‌تر می‌باشد، و از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. در این راستا پیشنهاداتی جهت بهبود وضعیت این کتابخانه‌ها ارائه شد.

نتیجه گیری: توسعه و اعتلای سطح دانش و استعدادهای روحی و ذهنی همه اقشار جامعه از جمله اهداف کتابخانه‌های عمومی به عنوان نهادی اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌رود. جهت نیل به این اهداف گسترش

۱-Safoora.mrk@gmail.com - کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

۲-sfamilrouhany@yahoo.com - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

۳-Sohrabi51@yahoo.com - استادیار دانشگاه اصفهان

کتابخانه‌ها و ارائه خدمات رایگان به مردم اهمیت قابل توجهی می‌یابد. در این راستا نه تنها رشد کمی کتابخانه‌ها بلکه در نظر گرفتن معیارهایی جهت بهبود وضعیت کیفی کتابخانه‌ها بایستی مورد توجه قرار گیرد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند راه‌گشای مسئولان و مدیران کتابخانه‌های عمومی در جهت شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی باشد و همچنین می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آتی کتابخانه‌های عمومی، از طریق شناسایی کمبودها و نقاط ضعف کتابخانه‌ها و مجموعه آن‌ها، در فراهم‌آوری منابع اطلاعاتی مدیران کتابخانه‌ها را راهنمایی نماید.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی، کردستان، استانداردهای ایفلا.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

کتابخانه‌ها در توسعه‌ی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه و حفظ پیشبرد آموزش رسمی و فردی و مطالعه در هنگام فراغت نقش چشمگیری داشته و دارند (کومار، ۱۳۷۳). در این میان، نقش کتابخانه‌های عمومی را نمی‌توان نادیده گرفت. کتابخانه عمومی، کتابخانه‌ای است که خدمات آن برای ساکنین یک اجتماع، بخش یا ناحیه رایگان باشد و تمام یا قسمتی از هزینه‌ی آن از بودجه عمومی مملکت تأمین گردد (سلطانی، ۱۳۷۹). همچنین می‌توان گفت، کتابخانه‌های عمومی مراکزی هستند که منابع اطلاعاتی را صرف نظر از گرایش‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی ارائه می‌دهند و محلی است که آراء و اندیشه‌های مختلف وجود دارد و کتابخانه عمومی به عنوان نهادی همگانی موظف است تا حد توان به گردآوری منابع گوناگون که آراء مختلف را در بر می‌گیرد، بپردازد و نباید به علت تنگ نظری و عدم موافقت با اندیشه‌های دیگران، جامعه را از حق دسترسی آزاد به اطلاعات محروم کند (سلطانی، ۱۳۷۹).

با توجه به اهمیت و نقش کتابخانه‌های عمومی تا حدود زیادی به گسترش این نوع کتابخانه‌ها توجه خاصی مبذول گردیده است. اگر چه رشد کمی کتابخانه‌های عمومی نشانگر بهبود وضعیت کلی آنها نیست اما تلاش در جهت آموزش کارکنان، تمرکز امور فنی، گسترش خدمات، نزدیک شدن به نیازهای جامعه و انجام پژوهش‌های موردی می‌تواند نمایانگر بهبود کیفی آنها باشد.

در نوامبر ۱۹۹۴، شورای بین الدول برنامه اطلاع‌رسانی عمومی یونسکو، متن جدید تجدید نظر شده‌ی "بیانیه‌ی یونسکو درباره‌ی کتابخانه‌های عمومی" را تصویب کرد. متن بیانیه با کمک بخش کتابخانه‌های عمومی اتحادیه بین المللی انجمن‌ها و موسسات کتابداری (ایفلا) تهیه شد. بیانیه دو مطلب مهم را اعلام می‌کند. "کتابخانه عمومی به مثابه‌ی دروازه‌ی محلی ورود به عرصه دانش می‌باشد و شرایط اساسی و اولیه برای دانش پژوهی، تصمیم‌گیری مستقل، و رشد فرهنگی دائمی افراد و گروه‌های اجتماعی را فراهم می‌کند. بیانیه‌ی حاضر ایمان و اعتقاد یونسکو را به کتابخانه‌ی عمومی به مثابه‌ی یک نیروی حیاتی در عرصه‌ی آموزش و پرورش، فرهنگ و اطلاع‌رسانی و نیز عامل اساسی ترویج صلح و اعتدالی معنوی از راه پرورش ذهنی مردان و زنان اعلام می‌دارد. خدمات کتابخانه براساس اصل برابری و مساوات در دسترسی به مواد و اطلاعات برای همه صورت می‌گیرد. لازم است برای کسانی که به هر دلیل نمی‌توانند از امکانات و خدمات معمولی استفاده کنند، از جمله اقلیت‌های قومی و زبانی، افراد معلول، زندانیان، و یا افرادی که در بیمارستان بستری هستند خدمات و مواد ویژه فراهم شود" (تعاونی، ۱۳۵۹).

بنابراین نقش کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان یکی از مراکز مهم اطلاع‌رسانی در تهیه و تأمین اطلاعات مورد نیاز جامعه امری مسلم و ضروری است و داشتن کتابخانه‌های عمومی و منطبق و حتی نزدیک به استانداردهای جهانی از عوامل ترغیب و جذب مراجعان و همچنین ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی است، اما با کمال تاسف وضعیت کتابخانه‌های عمومی در ایران و به ویژه استان کردستان از وضعیت کمی و کیفی نامناسب آن‌ها حکایت دارد.

در تحقیق حاضر سعی شده است تا وضعیت موجود کتابخانه‌های تحت پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کردستان بررسی شود و با توجه به تعداد

کتابخانه‌های عمومی، فضای فیزیکی، تجهیزات، نیروی انسانی، وضعیت مراجعین، مجموعه و منابع، بر اساس استانداردهای ایفلا مورد بررسی قرار گیرد، تا از این طریق کاستی‌ها و نارسایی‌های احتمالی شناخته و روش‌هایی در جهت افزایش کارایی کتابخانه‌ها برای خدمات مطلوب‌تر و صرفه‌جویی در منابع مالی و انسانی ارائه شود. لذا، پژوهش حاضر درصدد یافتن پاسخی برای سئوالات زیر است:

۱. وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر ساختمان و فضا در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟
۲. وضعیت مراجعین به کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تعداد، جنسیت، و سطح تحصیلات در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟
۳. وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تجهیزات و وسایل در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟
۴. وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟
۵. وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر میزان مجموعه و منابع اطلاعاتی در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟

اهداف پژوهش

هدف اصلی از انجام این پژوهش تعیین اختلاف معیارهای بکار گرفته شده در کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان در مقایسه با استانداردهای ایفلا و اهداف جزئی آن به شرح ذیل می‌باشد:

۱. تعیین وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر ساختمان و فضا، و مقایسه آن با استانداردهای ایفلا.
۲. تعیین وضعیت مراجعین به کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تعداد، جنسیت، و سطح تحصیلات، و مقایسه آن با استانداردهای ایفلا.
۳. تعیین وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تجهیزات و وسایل، و مقایسه آن با استانداردهای ایفلا.
۴. تعیین وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها، و مقایسه آن با استانداردهای ایفلا.
۵. تعیین وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر میزان مجموعه و منابع اطلاعاتی در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟

فرضیه پژوهش

کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان در حد کمی از استانداردهای ایفلا پیروی می‌کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی، با رویکردی توصیفی و به روش پیمایشی صورت گرفته است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۲۹ کتابخانه عمومی تحت پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کردستان است. لازم به توضیح است که تعداد کتابخانه‌های عمومی ۳۸ واحد بوده که در این تحقیق کتابخانه‌های روستایی مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. برای گردآوری اطلاعات این پژوهش از

پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه حاوی مشخصات فردی مربوط به مسئولین کتابخانه‌ها، وضعیت مربوط به ساختمان، وسایل و تجهیزات، ساعات کار، تعداد اعضا و مشکلات و پیشنهادات مسئولین کتابخانه‌ها می‌باشد که سئوالات آن به دو صورت باز و بسته (۲۷ سوال بسته و ۳ سوال باز) تنظیم گردیده است. در این پژوهش، پس از جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و excel داده‌ها استخراج و با روش آمار توصیفی در قالب جداول آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

پیشینه پژوهش

در خصوص کتابخانه‌های عمومی، به ویژه مقایسه آنها با استانداردهای ایفلا، تحقیقات متعددی در داخل و خارج از کشور انجام شده است، که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

رحیمی (۱۳۸۶)، وضعیت کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان غربی را مورد بررسی قرار داده و نتایج داده‌های نشان می‌دهد که بر اساس استانداردهای ایفلا تعداد کتابخانه‌های عمومی در سطح استان با توجه به پراکندگی جمعیت و مساحت استان بسیار پایین‌تر از سطح استانداردهای ایفلا می‌باشد. همچنین نتایج این تحقیق نشان داد که از لحاظ فضا، ساختمان، نیروی انسانی، و تجهیزات؛ کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان غربی در سطح بسیار پایین‌تری از استانداردهای ایفلا قرار دارند. براساس نتایج بدست آمده پیشنهاداتی جهت بهبود وضعیت این کتابخانه‌ها ارائه گردیده است.

قهنویه (۱۳۸۴)، در بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان و مقایسه تطبیقی آن با استانداردهای ایفلا می‌نویسد: بر اساس استانداردهای جهانی ایفلا که به ازاء هر سه هزار نفر یک واحد کتابخانه را پیشنهاد می‌نماید، تعداد ۳۰۴ واحد کتابخانه در استان اصفهان نیاز می‌باشد. با توجه به اینکه تعداد ۱۳۰ واحد کتابخانه در این استان موجود می‌باشد، تعداد ۱۷۴ واحد دیگر باید تأسیس گردد تا وضعیت این کتابخانه‌ها با استانداردها همسو گردد. براین اساس پیشنهاداتی جهت بهبود وضع موجود کتابخانه‌ها نظیر تدوین اساسنامه و آئین‌نامه اجرایی، استفاده از خدمات و مجموعه‌سازی مناسب، بهره‌جویی از منابع انسانی متخصص، تهیه تجهیزات مورد نیاز و توسعه فضا و اختصاص موقعیت جغرافیایی مناسب‌تر به کتابخانه‌ها در سطح شهر اصفهان مطرح نموده است.

باجلان (۱۳۸۰)، در بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان لرستان وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌گوید: رشد کمی مجموعه کتابخانه‌ها با رشد جامعه مراجعان کتابخانه همگام نیست. نیروی انسانی متخصص کتابخانه ۳۳/۲۳ درصد و نیروی انسانی غیرمتخصص ۶۶/۷۷ درصد از نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها هستند. تنها در ۶۰٪ از کتابخانه‌ها بودجه مشخص و مستقلی جهت مجموعه‌سازی در نظر گرفته شده است

بابازاده (۱۳۷۸) وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان سمنان را از نظر نیروی انسانی، مجموعه‌سازی و فضا مورد مطالعه قرار داده و به این نتیجه رسید که

بین وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان سمنان با استانداردهای موجود تفاوت معنی‌داری وجود دارد و پیشنهاداتی برای بهتر شدن وضعیت کتابخانه‌ها ارائه شده است، که از جمله آنها می‌توان به تأسیس سالن مطالعه، توسعه کتابخانه‌های موجود از لحاظ فضا، تجهیزات، منابع و نیروی انسانی، برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت، جذب نیروی انسانی متخصص، افزایش بودجه و افزایش فعالیت‌های هنری اشاره نمود.

آشوغ، امران (۱۳۷۶)، به بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان گیلان با توجه به فضا و ساختمان، تجهیزات و امکانات، وضعیت شاغلین و چگونگی سازماندهی مواد، ارائه خدمات، وضعیت مجموعه، بررسی وضعیت امانت کتاب در موضوعات مختلف، میزان درصد ارتباط تعداد مجموعه با موضوعات مختلف و امانت آن‌ها، بررسی اعضا و سطوح تحصیلی آن‌ها بررسی نظر استفاده‌کنندگان نسبت به کتابخانه‌های مورد تحقیق پرداخته و نتایج بررسی نشان می‌دهد که ساختمان بسیاری از کتابخانه‌ها قدیمی است. قفسه‌های کتاب در اکثر کتابخانه‌ها کافی نبوده و در انتخاب مجموعه از برنامه مدون و حساب شده‌ای تبعیت نمی‌گردد.

امانی (۱۳۷۴) در «بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان اردبیل» به این نتیجه رسیده است که: ۱- تعداد کتابخانه‌های اردبیل با توجه به استانداردهای ارائه شده از طریق ایفلا کافی نیستند. ۲- کتابخانه‌ها از نظر فضا، تجهیزات و مجموعه دچار کمبود می‌باشند. ۳- اکثر مراجعان در گروه سنی ۱۵-۲۴ سال قرار دارند و بیشتر آنها مرد هستند. دانش‌آموزان و دانشجویان بیشترین مراجعان کتابخانه‌ها را تشکیل می‌دهند. ۴- کتابخانه‌ها درخواست مراجعان را از نظر کتاب‌های مورد نیاز مرتفع نمی‌سازند. ۵- کتابخانه‌ها با کمبود نیروی متخصص و بودجه روبرو هستند.

وهمیر (۱۹۹۲)، به بررسی وضعیت استانداردها در ساختمان و تجهیزات کتابخانه‌های عمومی اوهایو در آفریقای جنوبی پرداخته است. هدف وی، مشخص کردن میزان تطبیق استانداردهای کتابخانه‌ها با ساختمان سازی فضای کتابخانه است. وی معتقد است که معیارها یا استانداردهای مربوط به ساختمان کتابخانه عمومی اوهایو راهنمایی است برای طراحان و مهندسان کتابخانه که هنوز به صورت یک دستور العمل در نیامده است. انواع بحث‌های متداول درباره ساختمان کتابخانه‌های عمومی مشخص می‌کند که آنها مایلند در فرایند ساخت فضا و ابعاد کتابخانه نیاز دانش‌آموزان و استفاده‌کنندگان کتابخانه را در نظر بگیرند و نیز به فراهم آوری اشکال مختلف تجهیزات غیرچاپی جهت ذخیره سازی اطلاعات توجه شود. در انتها وی نتیجه‌گیری می‌کند وظیفه طراحان و برنامه ریزان خدمات کتابخانه استانی در آفریقای جنوبی به طور عمده برنامه‌ریزی برای کتابخانه یا بخشی جهت فراهم آوری اطلاعات و راهنمایی جهت راحتی و آسایش مراجعان است.

چا (۱۹۸۸)، تحقیقی در مورد رعایت استانداردهای کتابخانه‌های عمومی در ایالت اوهایو انجام داده است. هدف وی از این پژوهش میزان تأثیر وسعت و اندازه کتابخانه در پذیرش استانداردهای کتابخانه عمومی است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اندازه کتابخانه عامل مهمی در رعایت استانداردها به حساب می‌آید.

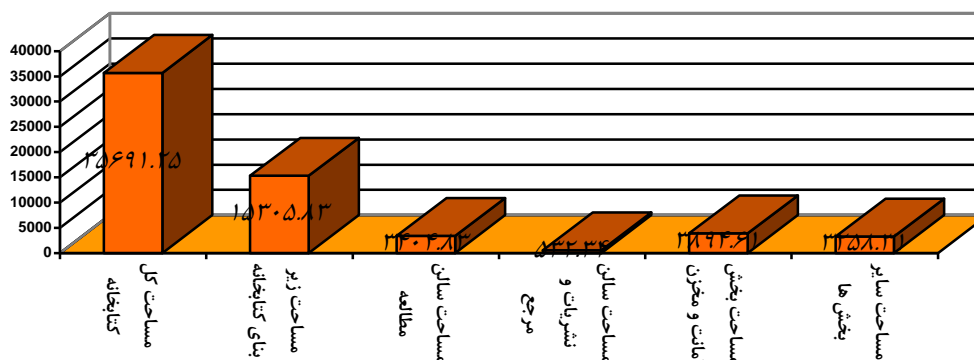
الیس (۱۹۸۶)، درباره ضرورت وجود استانداردهای کتابخانه عمومی در استرالیا تحقیقی انجام داده است. هدف وی از آن پژوهش شناسایی اهمیت رعایت استانداردها در کتابخانه‌های عمومی استرالیا است و معتقد است که ارتباط مستقیم و مثبتی بین فراهم‌آوری مجموعه کتابخانه عمومی و رعایت استانداردهای مجموعه‌سازی وجود دارد. وی به تقدم و تأخر رعایت استانداردها نیز در کتابخانه معتقد است. جامعه تحقیق کتابخانه‌های عمومی استرالیا است. برخی از مواردی را که وی به آنها توجه کرده عبارتند از: سوابق و دلایل نیاز به وجود راهنماهای اجرایی و استانداردهایی برای کتابخانه‌های جدید التأسیس، اهمیت توجه به ارتباط بین‌اندازه‌گیری‌های درونداد قبل از سنجش برونداد در انتها، محقق به پژوهش‌های اخیر که در باب استاندارد انجام گرفته، اشاره کرده و توجه به رعایت این معیارها و استانداردها را جهت توسعه و رشد بیشتر کتابخانه‌های عمومی توصیه کرده است.

کارفیلد (۱۹۷۸)، تحقیقی در مورد استانداردهای مربوط به بودجه‌بندی کتابخانه‌های عمومی انجام داده است. هدف وی از پژوهش حاضر شناساندن اهمیت وجود استانداردها در تنظیم و تخصیص بودجه کتابخانه‌هاست. نتیجه این تحقیق در سال ۱۹۷۸ در کنفرانس انجمن کتابداران کانادا ارائه شد. جامعه تحقیق وی کتابخانه‌های عمومی اونتاریو در کانادا بود و نتیجه پژوهش وی تدوین و ارائه طرحی است که همان استانداردهای کتابخانه‌های عمومی است.

بررسی کلی پیشینه‌ها در درجه نخست حکایت از اهمیت وجود استانداردها و بکارگیری آنها در کتابخانه‌های عمومی و در ثانی در ایران بیانگر فاصله زیاد کتابخانه‌های عمومی در برخی مولفه‌ها با استانداردهای ایفلا است که توجه مسئولان را به این امر ضروری می‌نماید.

یافته‌های پژوهش

براساس داده‌های نمودار ۱، مساحت کل ۲۹ کتابخانه شهرستان‌های استان کردستان ۳۵۶۹۱/۲۵ مترمربع، مساحت زیر بنای کتابخانه‌ها ۱۵۳۰۵/۸۳ مترمربع بوده، و مساحت بخش مخزن و امانت کتابخانه‌ها ۳۸۹۴/۶۱ مترمربع، مساحت سالن‌های مطالعه برابر با ۳۵۰۴/۸ متر مربع، مساحت سالن نشریات و مرجع آنها برابر ۵۳۲/۳۴ مترمربع و مساحت سایر بخش‌های کتابخانه‌های استان برابر با ۳۲۱۴/۸ متر مربع می‌باشد. نکته قابل توجه در این نمودار مربوط به بخش مرجع و نشریات است زیرا که تعداد ۲۰ کتابخانه عمومی فاقد بخش مرجع و نشریات می‌باشند. بیشترین مساحت کل، مربوط به کتابخانه بهاران سنندج با ۵۰۰۰ مترمربع و ۱۲۰۰ مترمربع زیر بنا، و بیشترین زیربنا مربوط به کتابخانه مرکزی سنندج با ۱۸۷۰ متر مربع، و کمترین زیر بنا و مساحت کل مربوط به کتابخانه شماره ۳ سنندج با ۲۰۰ مترمربع مساحت و ۱۱۱ مترمربع زیر بنا می‌باشد.

نمودار ۱- توزیع فراوانی مساحت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان

در پاسخ به سوال اول پژوهش مبنی بر اینکه وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر ساختمان و فضا در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟ باید گفت که طبق استانداردهای ایفلا فضای مطلوب کتابخانه‌های عمومی برای جمعیت ۱۰۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ نفر تقریباً هر ۱۰۰۰ نفر ۴۲ متر مربع و برای ۶۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰۰ نفر هر ۱۰۰۰ نفر ۲۸ متر مربع می‌باشد. بنابراین، مساحت کل کتابخانه‌های مورد پژوهش ۲۶۲۱۰ متر مربع و زیربنای کتابخانه‌ها ۱۳۸۱۰/۸۳ متر مربع می‌باشد و این در حالیست که برابر استاندارد ایفلا برای این میزان جمعیت ۴۲۰۰۷/۵۶ متر مربع فضا لازم است. در نتیجه، تنها ۳۲/۸۸ درصد از استانداردها تأمین شده و ۲۸۱۹۶/۷۳ متر مربع دیگر فضا مورد نیاز است.

طبق استانداردهای ایفلا در کتابخانه‌هایی که در خدمت جمعیتی تا ۶۰۰۰۰ نفر هستند ۵۴۰ متر مربع فضا برای بخش امانت مورد نیاز است. براساس داده‌های نمودار ۱، مساحت پیشنهاد شده طبق استاندارد ایفلا برای بخش مخزن و امانت با توجه به جمعیت این شهرستان‌ها، ۱۳۵۰۲ متر مربع برای کل کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان است در حالیکه مساحت بخش امانت در کتابخانه‌های مورد پژوهش ۳۹۰۴/۶ مترمربع است و از این لحاظ کتابخانه‌های عمومی مورد نظر ۹۵۹۷/۴ مترمربع دیگر فضا برای این بخش لازم دارند. در این کتابخانه‌ها تنها ۲۸/۹۲ درصد از استانداردهای ایفلا رعایت شده است و از این نظر نسبت به استانداردهای ایفلا از سطح بسیار پایینی برخوردار است.

بر اساس استاندارد ایفلا برای هر خواننده ۲/۸ متر مربع فضای مطالعاتی در نظر گرفته شده است که با توجه به تعداد کل اعضای کتابخانه‌های مورد پژوهش که ۱۰۸۶۸۵ نفر و کل فضای مطالعه در کتابخانه‌های موجود که ۳۵۰۴/۸ متر مربع است. بنابراین فقط ۱/۱۵ درصد از استانداردهای ایفلا در مورد سالن‌های مطالعه کتابخانه‌های عمومی رعایت شده است. طبق فضای مطالعاتی و تعداد اعضای موجود، به ازای هر ۳۱ نفر عضو کتابخانه یک متر مربع فضا اختصاص پیدا کرده است و ۳۰۰۸۱۳/۲ متر مربع دیگر فضا تا رسیدن به حد استاندارد لازم است.

طبق استانداردهای ایفلا به ازای جمعیتی بالغ بر ۶۰۰۰۰ نفر، ۱۸۸ متر مربع فضا برای بخش مرجع کتابخانه‌های عمومی لازم است. از مجموع داده‌های نمودار ۱، می‌توان دریافت که کل کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر دارا بودن بخش مرجع و نشریات در مقایسه با استاندارد ایفلا تنها ۱۱/۳۲ درصد را تأمین کرده‌اند. مطابق استاندارد ایفلا، ۴۷۰۰/۸ متر مربع فضا برای بخش مرجع کل کتابخانه‌ها لازم است. درحالی است که در مجموع کتابخانه‌ها

۵۳۲/۳۴ متر مربع به بخش مرجع اختصاص داده شده، بنابراین به ۴۱۶۸/۴۶ متر مربع دیگر فضا نیاز است.

مساحت سایر بخشها از قبیل دستشوییها، راهروها، انبار و... ۳۲۱۴/۷۵ متر مربع است. طبق استاندارد ایفلا ۲۰٪ از فضای کتابخانهها بایستی به اینگونه موارد اختصاص یابد. در کتابخانههای مورد پژوهش میزان فضای این بخشها نسبت به کل فضای کتابخانهها ۶۱/۳۳ درصد است و ۲۰۲۷/۲۵ متر مربع دیگر فضا نیاز است تا به استاندارد ایفلا برسد.

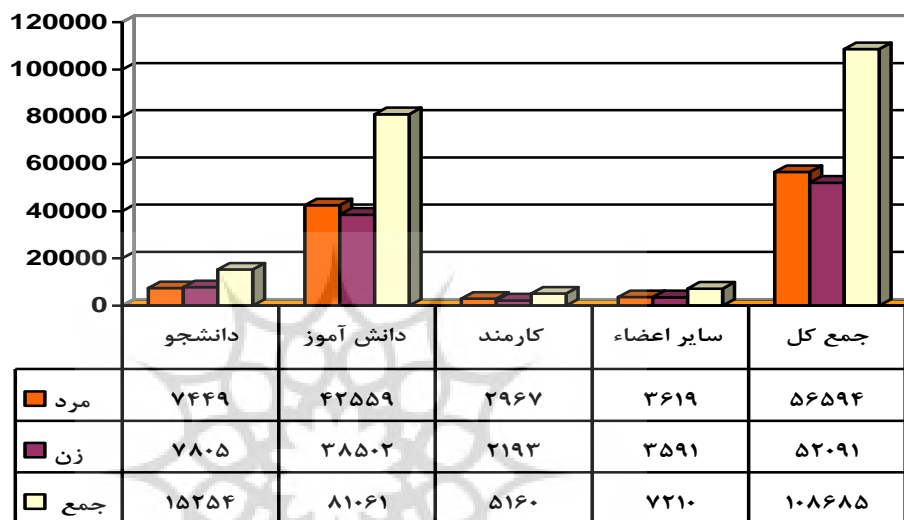
از جمع دادههای مربوط به مساحت فضا و ساختمان کتابخانههای عمومی شهرستانهای استان کردستان این طور استنباط میشود که کتابخانههای مورد پژوهش از لحاظ مساحت تنها ۲۷/۱۲ درصد از استانداردهای ایفلا را رعایت کرده- اند و از این لحاظ بسیار پایینتر از استانداردهای ایفلا هستند.

جدول ۱- توزیع فراوانی وضعیت مساحت فضا و ساختمان کتابخانههای عمومی شهرستانهای استان کردستان

نام شهر	سنندج	سقز	بانه	مریوان	قروه	بیجار	کامیاران	دیواندره	سروآباد	دهگلان	جمع	استاندارد ایفلا
جمعیت	۴۱۷۱۷۷	۲۰۸۴۲۵	۱۱۸۶۶۷	۱۵۳۲۲۷	۱۹۹۶۲۲	۹۷۹۱۳	۱۰۵۸۹۵	۸۴۳۵۴	۵۴۸۳۲	۶۰۱۱۴	۱۵۰۰۲۷	%۲۷/۱۲
تعداد اعضای کتابخانه	۳۳۲۴۴	۱۴۳۲۴	۷۷۶۳	۹۵۴۶	۱۴۳۱۵	۹۹۵۲	۸۳۲۸	۶۰۶۵	۷۶۱	۴۳۸۷	۱۰۸۶۸۵	
مساحت کل	۱۰۰۴۱	۳۶۲۲	۲۵/۲۸۳۱	۱۵۱۲	۱۹۵۰	۲۹۰۵	۳۸۲۳	۹۱۰	۹۰۰	۵۴۷	۲۶۲۱۰	
مساحت زیربنا	۴۸۷۵/۸۳	۱۶۴۶	۱۲۲۴	۱۰۱۲	۴۵۵	۱۸۱۹	۱۲۰۱	۸۲۷	۵۷۴	۱۷۷	۱۳۸۱۰/۸۳	
استاندارد ایفلا	۱۱۶۸۰/۹۶	۱۶۴۶	۱۲۲۴	۱۰۱۲	۴۵۵	۱۸۱۹	۱۲۰۱	۸۲۷	۵۷۴	۱۷۷	۴۲۰۰۷/۵۶	
میزان تطابق با استاندارد ایفلا	%۴۱/۷۴	%۲۸/۲۰	%۳۶/۸۴	%۲۳/۵۸	%۸/۱۴	%۶۶/۳۵	%۴۰/۵۱	%۳۵/۰۱	%۳۷/۳۹	%۱۰/۵۲	%۳۲/۸۸	
بخش مساحت مخزن و اماکن	۸۹۶/۶۱	۹۴۸	۲۵۰	۲۳۰	۶۳۵	۳۸۵	۲۷۰	۹۰	۱۳۰	۷۰	۳۹۰۴/۶	

در پاسخ به سوال دوم پژوهش، مبنی بر اینکه وضعیت مراجعین به کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تعداد، جنسیت، و سطح تحصیلات در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟ داده‌های مندرج در نمودار ۲، نشان می‌دهد که تعداد کل اعضای کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان ۱۰۸۶۸۵ نفر است که از این تعداد ۱۵۲۵۴ نفر دانشجوی، ۸۱۰۶۱ نفر دانش آموز، ۵۱۶۰ نفر کارمند، و ۷۲۱۰ نفر دیگر سایر طبقات جامعه هستند. از کل اعضای زن و مرد، تعداد ۷۴۴۹ نفر مرد دانشجوی، ۷۸۰۵ نفر زن دانشجوی، تعداد ۴۲۵۵۹ نفر دانش آموز مرد، ۳۸۵۰۲ نفر دانش آموز زن، تعداد ۲۹۶۷ نفر کارمند مرد، و ۲۱۹۳ نفر کارمند زن می‌باشند.

نمودار ۲- توزیع فراوانی تعداد، جنسیت، و سطح تحصیلات مراجعین به کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان

در پاسخ به سوال سوم پژوهش، مبنی بر اینکه وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر تجهیزات و وسایل در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟ همان‌طور که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان ۲۰۷۷ عدد صندلی وجود دارد و این تعداد با توجه به استانداردهای ایفلا که در جوامع با بیش از ۲۰۰۰۰ نفر جمعیت بایستی به ازای هر ۳۰۰۰ نفر جمعیت یک عدد صندلی وجود داشته ۱/۵۰۰ عدد می‌باشد که با توجه به جمعیت استان به میزان ۳۳/۴۱۵ درصد بیشتر (یعنی بیشتر از ۴ برابر) از استاندارد موجود است.

در مجموع، در کتابخانه‌های عمومی این شهرستان‌ها ۱۰۲ عدد رایانه وجود دارد. به طور میانگین در هر کدام از کتابخانه‌ها ۳/۵۲ رایانه موجود است. بر اساس استاندارد ایفلا بایستی در جوامع با بیش از ۵۰۰۰۰ نفر جمعیت یک دستگاه رایانه شخصی تا ۵۰۰۰ نفر و یک دستگاه برای هر ۱۰۰۰۰ نفر اضافی تهیه شود. با توجه به جمعیت کل شهرستان‌ها (۱۵۰۰۲۷۰ نفر) به ازای هر ۱۴۷۰۸/۵۲ نفر یک دستگاه رایانه وجود دارد که با توجه به استاندارد بایستی ۳۰۰/۱ عدد باشد. بنابراین تعداد رایانه در این کتابخانه‌ها نسبت به

استاندارد ایفلا کمتر و تنها ۳۳/۹۹ درصد از استاندارد را رعایت کرده است و برای رسیدن به حد استاندارد ۱۹۹/۱ عدد رایانه دیگر مورد نیاز است.

در مجموع ۳۲ خط تلفن برای استفاده وجود دارد که این مقدار خطوط به نسبت تعداد کارمندان مطابق با استاندارد کافی می‌باشد ولی به نسبت تعداد کتابخانه و لزوم اتصال به اینترنت حداقل بایستی به ازای هر کتابخانه ۲ عدد خط تلفن وجود داشته باشد و بر این اساس باید ۵۸ خط تلفن وجود داشته باشد و بایستی ۲۶ خط تلفن دیگر اضافه شود.

در مورد سایر تجهیزات کتابخانه‌ای، آمار جدول ۲، نشان می‌دهد که ۸۲۰ میز مطالعه، ۱۷۵۰ قفسه‌ی کتاب، ۱۰۸ قفسه مجله، ۲۵ میز امانت، ۵۴ میز اداری، ۸۲ برگه‌دان، ۲۶ رفبرگه، ۳۱ جا روزنامه‌ای، ۲۲ قفسه نمایش کتاب، ۹ کاردکس، ۲۹ کتاببر، ۴ چهار پایه (پلکان کتابخانه)، ۸۲۵۴ فرازه، ۱ جای نقشه، ۲ کره جغرافیایی، ۲۷ دستگاه فاکس، ۲ تلویزیون، ۱ ویدئو، ۵ دستگاه رادیو ضبط، و ۱۴ دستگاه تکثیر در کل کتابخانه‌ها موجود می‌باشد. تنها در دو کتابخانه ۲ عدد جای فرهنگ و اطلس وجود دارد. ضمناً، هیچ‌کدام از کتابخانه‌ها بارکد خوان ندارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۲- توزیع وضعیت تعداد صندلی و رایانه در کتابخانه‌های شهرستان‌های استان کردستان

ردیف	نام شهر	جمعیت	صندلی	استاندا رد ایفلا	میزان تطابق با استاندا رد ایفلا	رایانه	استاندا رد ایفلا	میزان تطابق با استاندا رد ایفلا
۱	سنندج	۴۱۷۱۷ _۷	۴۲۹	۱۳۹/۰۶	۳۰۸/۵%	۲۸	۸۳/۴۴	۳۳/۵۶%
۲	سقز	۲۰۸۴۲ _۵	۲۶۳	۶۹/۴۸	۳۷۸/۵۵%	۱۲	۴۱/۶۹	۲۸/۷۹%
۳	بانه	۱۱۸۶۶ _۷	۱۶۰	۳۹/۵۶	۴۰۴/۴۹%	۱۲	۲۳/۷۳	۵۰/۵۶%
۴	مریوان	۱۵۳۲۷ _۱	۲۳۸	۵۱/۰۹	۴۶۵/۸۴%	۷	۳۰/۶۵	۲۲/۸۴%
۵	قروه	۱۹۹۶۲ _۲	۲۵۱	۶۶/۵۴	۳۷۷/۲۱%	۹	۳۲/۹۲	۲۲/۵۴%
۶	بیجار	۹۷۹۱۳	۳۶۱	۳۲/۶۴	۱۱۰۶/۰۸%	۱۵	۱۹/۵۸	۷۶/۶۰%
۷	کامیاران	۱۰۵۸۹ _۵	۱۸۱	۳۵/۳۰	۵۱۲/۷۷%	۸	۲۱/۱۸	۳۷/۷۷%
۸	دیواندره	۸۴۳۵۴	۸۹	۲۸/۱۲	۳۱۶/۵۲%	۴	۱۶/۸۷	۲۳/۷۱%
۹	سروآباد	۵۴۸۳۲	۴۸	۱۸/۲۸	۲۶۲/۶۲%	۳	۱۰/۹۷	۲۷/۳۷%
۱۰	دهگلان	۶۰۱۱۴	۵۷	۲۰/۰۴	۲۸۴/۴۶%	۴	۱۲/۰۲	۳۳/۲۷%
جمع		۱۵۰۰۲ _{۷۰}	۲۰۷ _۷	۵۰۰/۱	۴۱۵/۳۳%	۱۰۲	۳۰۰/۱	۳۳/۹۹%

در پاسخ به سوال چهارم پژوهش، مبني براینکه وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟ باید گفت که طبق آمارهای به دست آمده تعداد کل نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان ۵۱ نفر است که از این تعداد ۲۸ نفر (۵۴/۹ درصد) دارای تحصیلات

کتابداری که تعداد ۲۱ نفر آنان (۴۱/۱۷ درصد) کتابدار متخصص هستند زیرا که بر اساس استاندارد ایفلا کتابدار صلاحیت دار و متخصص بایستی دارای مدرک کارشناسی و بالاتر در رشته کتابداری باشد. ۲۳ نفر دیگر (۴۵/۱ درصد) کتابدار غیر متخصص می‌باشند.

طبق استانداردهای مطرح شده از سوی ایفلا در واحدهای کتابخانه‌های بزرگ با خدمات پیشرفته یک نفر به ازای هر ۲۰۰۰ نفر جمعیت، و در واحدهای کتابخانه-ای خیلی بزرگ یک نفر به ازای هر ۲۵۰۰ نفر، پرسنل باید وجود داشته باشد. حال با توجه به شاخص ۲۵۰۰ نفر و جمعیت ۱۵۰۰۲۷ نفری شهرستان‌ها، در مجموع می‌بایست کلیه کارمندان در سطح کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان تقریباً برابر با ۶۰۰ نفر باشد. از این تعداد ۱۹۸ نفر باید متخصص کتابداری باشند. با توجه به تعداد نیروی موجود و تعداد مورد نیاز کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان، از لحاظ تعداد نیروی مورد نیاز تنها ۸/۵ درصد از استانداردها را رعایت می‌کنند. و برای رسیدن به استاندارد لازم ۵۴۹ نفر دیگر نیرو نیاز دارد.

جدول ۳- توزیع وضعیت تعداد کارمندان کتابخانه برحسب مدرک

میزان تطابق استاندارد ایفلا	استاندارد ایفلا	تعداد کارمندان		نوع مدرک کارمندان								استاندارد ایفلا	جمعیت	نام کتابخانه	ردیف
				کتابدار				غیر کتابدار							
		متخصص	غیر متخصص	دیپلم و زیر	کارشناسی کتابداری	کارشناسی غیر	کارشناسی غیر کتابداری	کارشناسی کتابداری	کارشناسی غیر کتابداری	کارشناسی کتابداری	کارشناسی غیر کتابداری				
۱۳۹/۸۶٪	۴/۲۹	۷	۶			۱						۱	مرکزی سنندج	۱	
						۱						۲	شماره یک سنندج	۲	
						۱						۳	شماره دو سنندج	۳	
						۲						۴	شماره سه سنندج	۴	
					۱							۵	بهاران	۵	
												۶	مستوره اردلان	۶	
۱۷۳/۱۶٪	۲/۳۱	۳	۴			۱						۷	شماره یک سقز	۷	
												۸	شماره دو سقز	۸	
												۹	شهید باهنر صاحب سقز	۹	
۶۰/۶۱٪	۱/۶۵	۴	۱			۱						۱۰	شماره یک بانه	۱۰	
						۱						۱۱	شماره دو بانه	۱۱	
												۱۲	کافی سور بانه	۱۲	
						۱						۱۳	آرمده بانه	۱۳	
۲۰۲/۰۲٪	۰/۹۹	۱	۲			۱						۱۴	شماره یک مریوان	۱۴	
												۱۵	شماره دو مریوان	۱۵	

۶۰/۶۱	۱/۶۵	۴	۱					۱		۷۹/۸۵	۱۹۹۶۲۲	شماره یک قروه	۱۶
									۱				شماره دو قروه
				۱				۱				سریش آباد	۱۸
						۱						دلبران	۱۹
۱۲۹/۸۷	۲/۳۱	۴	۳	۱					۱	۳۹/۱۷	۹۷۹۱۳	شماره یک بیجار	۲۰
								۱	۲			شماره دو بیجار	۲۱
				۱								شهادی ياسوکنند	۲۲
				۱								شهید باهنر بابارشانی	۲۳
۲۰۲/۰۲	۰/۹۹	۱	۲					۱		۴۲/۳۶	۱۰۵۸۹۵	شماره یک کامیاران	۲۴
								۱				شماره دو کامیاران	۲۵
					۱							موجش	۲۶
۱۵۱/۵۲	۰/۶۶	۱	۱			۱		۱	۳۳/۷۴	۸۴۳۵۴	شهید بهشتی دیواندره	۲۷	
۱۵۱/۵۲	۰/۶۶	۱	۱	۱				۱	۲۱/۹۳	۵۴۸۳۲	سروآباد	۲۸	
۷۵/۷۶	۱/۳۲	۳	۱	۱					۲۴/۵	۶۰۱۱۴	دهگلان	۲۹	
۱۳۱/۶۶	۸۳/۱۶	۲۸	۲۳	۶	۶	۱۱	۷	۲۰	۱	۱۱/۶۰	۱۵۰۰۲۷	جمع	
			۵۱										

در پاسخ به سوال پنجم پژوهش مبني بر اینکه وضعیت کتابخانه‌هاي عمومي شهرستان‌هاي استان کردستان از نظر میزان مجموعه و منابع اطلاعاتي در مقایسه با استانداردهاي ایفلا چگونه است؟ طبق یافته‌هاي به دست آمده از جدول ۴، در مجموع کتابخانه‌ها تعداد کل کتب فارسي ۳۸۷۴۴۲ نسخه، تعداد کتب لاتین ۵۷۵۹ نسخه، تعداد کتب مرجع ۲۳۲۰۹ نسخه و تعداد کتاب‌هاي کودکان ۲۵۴۴۱ نسخه می‌باشد. در هیچ‌کدام از کتابخانه‌ها نسخ خطي نگهداري نمی‌شود.

تعداد کتب موجود در کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان جمعاً ۴۴۱۸۴۳ نسخه است که با توجه به جمعیت ۱۵۰۰۲۷۰ نفری استان، به ازای هر ۳/۳۹ نفر یک نسخه کتاب در کتابخانه‌های مورد پژوهش وجود دارد. در حالیکه طبق استانداردهای ایفلا در کوچکترین واحدهای کتابخانه‌ای به ازای هر نفر ۳ نسخه کتاب و با افزایش جمعیت تعداد ۱/۵ الی ۲/۵ نسخه کتاب به ازای هر نفر از ساکنان محل در نظر گرفته شده است. همان طور که در جدول ۴، مشاهده می‌شود مجموعه موجود در کتابخانه‌های استان تنها ۹/۸۳ درصد از استانداردهای ایفلا را شامل می‌شود که بر این اساس حداقل موجودی کتابها در کتابخانه‌های استان می‌بایست معادل ۴۵۰۰۸۱۰ نسخه باشد که با توجه به آمار موجود می‌توان این چنین بیان داشت در کل معادل ۴۰۵۸۹۶۷ نسخه کتاب باید به مجموعه کتابخانه‌های شهرستان‌های استان کردستان افزوده گردد تا به میزان حداقل استانداردهای ایفلا برسند.

طبق استانداردهای ایفلا ۱۰ درصد کل مجموعه به کتابهای مرجع و یک سوم از کل مجموعه نیز بایستی به کتابهای کودکان اختصاص داده شود. طبق جدول ۴، کتابخانه‌های عمومی مورد پژوهش از لحاظ کتابهای مرجع ۵۲/۵۱ درصد و از لحاظ کتابهای کودکان ۱۷/۲۷ درصد از استانداردهای ایفلا را دارا می‌باشند. همان طور که یافته‌های جدول ۴، نشان می‌دهد از کل مجموعه کتابهای موجود در کتابخانه‌های عمومی مورد پژوهش تعداد ۲۳۲۰۱ نسخه مربوط به کتابهای مرجع و ۲۵۴۴۱ نسخه به کتابهای کودکان اختصاص دارد و برای رسیدن به سطح استاندارد بایستی ۲۰۹۸۳ نسخه کتاب مرجع و ۱۲۱۸۴۰ نسخه کتاب کودکان اضافه شود.

جدول ۴- توزیع وضعیت کتاب، کتاب مرجع و کتاب کودکان کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان بر حسب نسخه

ردیف	نام شهر	جمعیت	کتاب	استاندارد ایفلا	کتاب مرجع	استاندارد ایفلا	کتاب کودکان	استاندارد ایفلا	استاندارد ایفلا
۱	سنندج	۴۱۷۱۷ ۷	۱۴۷۲ ۸۵	۱۲۵۱۵ ۳۱	۱۲۷۱۲ ۱۱%	۱۴۷ ۲۹	۷۰۸ ۱	۳۱ %۸۶	۴۲ %۱۴
۲	سقز	۲۰۸۴۲ ۵	۳۶۷۵ ۷	۶۲۵۲۷ ۵	۵/۸۸ %	۷ ۳۶۷ ۵	۲۲۳ ۴	۸۵ %۶۲	۱۸ %۲۳
۳	بانه	۱۱۸۶۶ ۷	۵۳۰۴ ۱	۳۵۶۰۰ ۱	۱۴/۹ %	۱ ۵۳۰ ۴	۳۲۷ ۴	۷۴ %۲۰	۵۲ %۱۸
۴	مریوان	۱۵۳۲۷ ۱	۲۴۸۷ ۸	۴۵۹۸۱ ۳	۵/۴۱ %	۸ ۲۴۸ ۷	۸۴۱	۱۵ %۳۱	۱۴ %۱۰

۵	قروه	۱۹۹۶۲ ۲	۴۵۹۰ ۷	۵۹۸۸۶ ۶	۷/۶۷ %	۱۸۵۰	۷ ۴۵۹ ۰	/۳۰ %۴۰	۱۷۳ ۴	/۳۳ ۱۵۳۰۲	/۳۳ %۱۱
۶	بیجار	۹۷۹۱۳	۵۸۱۷ ۲	۲۹۳۷۳ ۹	۱۹/۸ %	۱۹۴۹	۲ ۵۸۱ ۷	/۵۰ %۳۳	۴۹۰ ۹	/۶۷ ۱۹۳۹۰	/۱۸ %۲۳
۷	کامیار ان	۱۰۰۵۸۹ ۵	۳۲۹۳ ۵	۳۱۷۶۸ ۵	/۳۷ %۱۰	۱۴۸۹	۳ ۳۲۹ ۳	/۲۱ %۴۵	۲۶۳ ۸	/۳۳ ۱۰۹۷۸	/۰۳ %۲۴
۸	دیواند ره	۸۴۳۵۴	۱۸۴۲ ۲	۲۵۳۰۶ ۲	۷/۲۸ %	۳۱۶	۲ ۱۸۴ ۲	/۱۵ %۱۷	۱۷۳ ۱	/۶۷ ۶۱۴۰	/۱۹ %۲۸
۹	سروآب د	۵۴۸۳۲	۱۴۰۱ ۸	۱۶۴۴۹ ۶	۸/۵۲ %	۷۰۰	۱ ۱۴۰ ۱	/۹۴ %۴۹	۲۰۰	۶	/۰۴ %۲۸
۱۰	دهگلان	۶۰۱۱۴	۱۰۴۲ ۸	۱۸۰۳۴ ۲	۵/۷۸ %	۰	۲ ۱۰۴ ۲	/۸ %	۷۹۹	۳۴۷۶	/۹۹ %۲۲
	جمع	۱۵۰۰۲ ۷۰	۴۴۱۸ ۴۳	۴۵۰۰۸ ۱۰	۹/۸۳ %		۱ ۲۰ ۱	/۵۱ %۵۲	۲۵۴ ۴۱	۱۴۷۲۸۱	/۲۷ %۱۷

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از جداول آماری و داده‌های مربوط و پاسخگویی به سؤالات اساسی پژوهش نشان می‌دهد که:

کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر وضعیت ساختمان و فضا تنها ۲۷/۱۲ درصد از استانداردهای ایفلا را تأمین کرده و از این نظر از استانداردهای ایفلا پایین‌تر است.

کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر وضعیت مراجعین، براساس نتایج به دست آمده به طور میانگین از هر ۱۳/۸ نفر یک نفر در کتابخانه عضو است و همچنین تعداد کل مراجعه کنندگان به کتابخانه ۳۰۰۱ نفر است که به طور میانگین نسبت به کل جمعیت ۱۵۰۰۲۷۰ نفری شهرستان‌های استان، تقریباً از هر ۵۰۰ نفر، یک نفر به کتابخانه‌ها مراجعه می‌کند. بنابراین از استانداردهای ایفلا پایین‌تر است.

کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از لحاظ میزان وسایل و تجهیزات، به عنوان مثال از نظر تعداد صندلی در مقایسه با استاندارد ایفلا

به میزان ۴۱۵/۳۳ درصد بیشتر (یعنی بیشتر از ۴ برابر) است. در مورد تعداد رایانه تنها ۳۳/۹۹ درصد از استانداردها رعایت شده است و برای رسیدن به حد استاندارد ۱۹۹/۱ عدد رایانه دیگر مورد نیاز است.

کتابخانه‌های عمومی مورد پژوهش از نظر تعداد کتابدار شاغل، با توجه به شاخص ۲۵۰۰ نفر و باتوجه به تعداد نیروی موجود تنها ۸/۵ درصد از استانداردها را رعایت کرده است و برای رسیدن به استاندارد لازم ۵۴۹ نفر دیگر نیرو نیاز دارند. بنابراین در مجموع از استانداردهای ایفلا پایین‌تر است.

کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از نظر میزان مجموعه و منابع اطلاعاتی تنها ۹/۸۲ درصد از استانداردهای ایفلا را شامل می‌شود. در این کتابخانه‌ها کتاب‌های مرجع ۵۲/۵۱ درصد و کتاب‌های کودکان ۱۷/۲۷ درصد از استانداردهای ایفلا را دارا می‌باشند. از نظر تعداد موجود مجلات تنها ۱۸/۰۵ درصد و تعداد روزنامه‌ها تنها ۰/۵۹ درصد از استانداردهای ایفلا را تشکیل می‌دهند. با توجه به داده‌های به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت: که از لحاظ مجموعه نیز کتابخانه‌های مورد پژوهش از استانداردهای ایفلا پایین‌تر است.

نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات امانی (۱۳۷۴) با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان اردبیل»، بابازاده (۱۳۷۸) با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان سمنان»، قهنویه (۱۳۸۴) با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان و مقایسه تطبیقی آن با استانداردهای ایفلا»، و رحیمی (۱۳۸۶) با عنوان «بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان غربی»، یکسان است. به عبارت دیگر، تمام تحقیقاتی که تاکنون در داخل کشور به بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی ایران و مقایسه تطبیقی آن با استانداردهای ایفلا پرداخته‌اند، به این نتیجه رسیده‌اند که کتابخانه‌های عمومی ایران از نظر رعایت استانداردها در سطح بسیار پایین‌تری از استانداردها ایفلا قرار دارند.

با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیق، مبنی بر اینکه سطح ساختمان و فضا، مراجعین، وسایل و تجهیزات، نیروی انسانی، و میزان مجموعه و منابع در مقایسه با استانداردهای ایفلا چگونه است؟ نتایج حاکی از آن است که کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان از لحاظ ساختمان و فضا، مراجعین، میزان مجموعه، وسایل و تجهیزات، و منابع، نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها از استانداردها پایین‌تر است. در نتیجه فرضیه پژوهش با عنوان کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان در حد کمی از استانداردهای ایفلا پیروی می‌کنند تأیید می‌شود.

با توجه به نتایج به دست آمده و همچنین نظرات مسئولان جهت بهبود وضعیت کتابخانه‌های مورد پژوهش، پیشنهادهای به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. بایستی ظرفیت فیزیکی، فضا و ساختمان کتابخانه‌ها در حد نیاز مراجعه‌کنندگان افزایش یابد.
۲. یافته‌ها نشان می‌دهد که امکانات و منابع مورد نیاز مراجعین کم بوده بنابراین کتابداران بایستی امکانات هرچه بهتر و منابع هرچه بیشتر آنان را تهیه کنند.

۳. کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های استان کردستان با کمبود نیرو مواجه هستند، از اینرو استخدام نیروی انسانی به ویژه نیروی متخصص جهت بهبود وضعیت کیفی کتابخانه‌ها ضروری است.

۴. افزایش کمیت و کیفیت منابع در کتابخانه‌های مورد پژوهش ضروری است.

منابع

آشوغ، امران (۱۳۷۶). بررسی کتابخانه‌های عمومی گیلان. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، تهران.

امانی، غفور (۱۳۷۴). بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان اردبیل. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی، تهران.

بابازاده، زینب (۱۳۷۸). بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان سمنان. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی، تهران.

باجلان، علی (۱۳۸۰). بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان لرستان وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی، تهران.

تعاونی (خالقی)، شیرین. (۱۳۵۹). استانداردهای ایفلا برای کتابخانه‌های عمومی. تهران: مرکز خدمات کتابداری.

رحیمی، کریم (۱۳۸۶). بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان غربی و مقایسه تطبیقی آن با استانداردهای ایفلا، پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات. دانشکده علوم انسانی.

سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین (۱۳۷۹). دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: فرهنگ معاصر.

صبا، ایرج (۱۳۸۱). شیوه بهره‌گیری از کتابخانه و منابع آن. تهران: دانشگاه پیام نور.

قهنویه، حسن (۱۳۸۴). بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان و مقایسه تطبیقی آن با استانداردهای ایفلا. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی، تهران.

کومار، کرشین (۱۳۷۳). سازمان کتابخانه. ترجمه مریم امین سعادت. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی. گروه انتشارات.

Cha, Mikyeong (1988). *Complain with public library standard in the state of Ohio*. India: University.

Corfield, William (1976). A key to public library budgeting. *Canadian library journal*, 36(5), 349-351.

Ellis, Lee. (1986). the need for new quantitative public library standards in Australia. *Australia library journa*, 35(2), 77-83.

Available: [Http://www.ifla.org](http://www.ifla.org)

Wehmeyer, S.: Carstens, J. (1992). Standards for public library buildings. *Cape librarian*. 36(10), 8-19.

